

Divu Kanta „Spriestspējas kritikas” tulkojumu analītisks salīdzinājums

R.Kūlis, izdevn. Zvaigzne, 2000.g. Var ņemt jebkuru teksta fragmentu, piemēram, no 37.lpp., kur sākas pamattekst.

Jāņem vērā, ka tulkots tiek viens un tas pats Kanta teksts.

Izdarot tulkojuma analīzi, ar **zaļu** iekrāsots tas, kas **manā (R.Kūļa) tulkojumā ir atšķirīgs** no Rolava tulkojuma (manuskripta);

teikuma daļas, kas **sakrīt** ar Rolava tulkojumu, atstātas **melnas**.

Piebildīšu, ka jauna tulkojuma būtību nosaka nevis kopīgais, ja tāds vispār ir, bet gan teorētiska nepieciešamība kaut ko izteikt atšķirīgi. Zinātniskā redīgēšana – atšķirībā no jauna tulkojuma – operē ar jau dotiem jēdzieniem. Ja gadījumā kāds vēlētos veikt A. Rolava manuskriptu redīgēšanu, grūti iedomāties, ka to varētu izdarīt neizmantojot manus un manu kolēģu radītos jēdzienus, kas nostiprinājušies gadu desmitos Kanta filosofijas apguves un interpretācijas procesā. Atšķirības nav tikai stilistiskas; tās rodamas teksta filosofiskajā izpratnē, tulkojuma precizitātē, jaunos terminos, samērojamībā ar mūsdienu filosofisko valodu un problemātiku. Esmu ieguldījis lielu darbu jaunu terminu veidošanā un konceptuālā jauno terminu saistības izstrādē. Pie „Tīrā prāta kritikas” tulkojuma, strādāju vairāk nekā 15. gadus. Šobrīd darbs ir gandrīz vai gatavs izdošanai. Taču vēl tagad nevaru izšķirties par dažu Kanta terminu tulkojumu. Kā atainot Kanta transcendentālajā estētikā (un filozofiskajā literatūrā vispār) svarīgu kategoriju „*Ausdehnung*”: pieņemts tulkot – „izplatība”. Tas varētu būt maldinoši: mēdz taču runāt par sugu izplatību, sēņotnes izplatību utt. Gan Dekarts, gan Kants domā ko citu – ķermeņu kvalitāti. Tādēļ piedāvāju – „izplestība”. Pēdējā laikā šis vārds mani neapmierina. Domāju (argumentu izklāsts prasītu daudz vietas un laika), ka labāks variants ir „izplatīgums”, tomēr no izdevniecībai sagatavotā tulkojuma teksta „izplestību” vēl neesmu izdzēsis. Nevaru atrast adekvātu tulkojumu Kanta terminam „*Dasein*,” ko Heidegera darbu latviskojumos atainoju kā „klātesamību”. Kanta gadījumā tas būtu pilnīgi aplami. Līdz šim, tulkojot Kantu, esmu lietojis terminu „esība”. Ļoti grūti latviešu valodā fiksēt atšķirības starp Kanta terminiem *Dasein* un *Existenz*, kurus viņš daudzos gadījumos lieto kā sinonīmus. Grūti tveramas – taču būtiskas – ir nianšes, kas atšķir „zināšanas”, „atziņas”, un „izziņu”; Kants gandrīz vienmēr lieto vārdu „Erkenntnis”. Rolavs, viņam mehāniski sekojot, tulko – „atziņa”.

A. Rolavam nav pat nojausmas par konceptuālām atšķirībām starp Kanta terminiem „*Ding an sich*” (lieta par sevi) un „*Din gan sich selbst*” (lieta pati par sevi); pēdējos gados diskusija par šo Kanta interpretācijas problēmu pasaules literatūrā atkal ir aktualizējusies; tas bija aktuāls temats arī Maskavā Filosofijas institūta konferencē 2009.g. novembrī. To esmu ņēmis vērā gatavojot „Tīrā prāta kritikas” jauno izdevumu.

Ja atgriezāties pie „Spriestspējas kritikas” fragmentu salīdzinājuma, redzami pilnīgi jauni (filosofiskā kontekstā) un tikai ar manis veikto tulkošanas darbu ieviesti termini – noteicējamats, labvēlīgums, patikas un nepatikas jūtas, ieinteresētība, vērojums...; neesmu pamanījis, ka Kantam veltītajos citu autoru darbos latviešu

Comment [A1]: Izmaiņas jau darba nosaukumā; nevis spriešanai piemīt spējas (Rolavs), bet gan cilvēkam spēja spriest, t. i., spriestspēja (Kūlis): tāpēc „Spriestspējas kritika”.

valodā un Kanta studijās (lekcijās, semināros, konferencēs) tiktu lietota kāda cita – nevis mana – terminoloģija.

Ja analīzi veic pilnu teikumu ietvaros, tad no visa fragmenta nesakrīt *neviens* teikums ar Rolava tulkojumu (manuskriptā).

I.Kants. Pirmā nodaļa. Estētiskās spriestspējas analītika.

Pirmā grāmata. Skaistais un tā analītika.

Gaumes sprieduma pirmais moments – pēc tā kvalitātes

1.paragrāfs. Gaumes spriedums ir estētisks spriedums

Lai noteiktu, vai kaut kas ir vai nav skaists, mēs attiecinām priekšstatu nevis uz objektu, lai izzinātu ar sapratni, bet uz subjektu un viņa patikas vai nepatikas jūtām ar iztēles (varbūt savienojumā ar sapratni) palīdzību. Gaumes spriedums tātad nav izziņas spriedums, tas līdz ar to nav loģisks, bet gan estētisks spriedums, ar ko izprot tādu spriedumu, kura noteicējamam nevar būt citāds kā tikai subjektīvs. Bet katra priekšstatu attiecība, pat sajūtu attiecība var būt objektīva (un tādā gadījumā tā nozīmē reālo kādā empīriskā priekšstatā); tāda nevar būt tikai attiecība pret patikas un nepatikas jūtām – attiecība, ar kuru objektā itin nekas netiek apzīmēts, bet kurā subjekts pats sajūt, kādu iespaidu uz viņu atstāj priekšstats.

Aptvert ar savu izziņāspēju (vai nu skaidros, vai neskaidros priekšstatos) pareizi un mērķtiecīgi darinātu celtni ir pavisam kas cits nekā apzināties šo priekšstatu ar labvēlīguma izjūtu. Tas priekšstats tiek pilnīgi attiecināts uz subjektu, proti, uz viņa dzīves izjūtu, ko sauc par patiku vai nepatiku: šīs jūtas pamato pavisam īpašu atšķiršanas un apspriešanas spēju, kas nekādi nepaplašina atziņu, bet tikai do to subjekta priekšstatu nostāda attiecībā pret visu priekšstatīšanas spēju, ko gars apzinās, jūtot savu stāvokli. Dotie priekšstati spriedumā var būt empīriski (tātad estētiski), bet spriedums, kas ar tiem tiek izteikts, ir loģisks, ja vien tie spriedumā tiek attiecināti uz objektu. Un otrādi: pat ja dotie priekšstati būtu racionālas dabas, bet spriedumā tie tiktu attiecināti tikai uz subjektu (viņa jūtām), tad šāds spriedums tiktāl vienmēr būtu estētisks.

2. paragrāfs. Labvēlīgums, kas nosaka gaumes spriedumu, ir bez jebkādas ieinteresētības

Par ieinteresētību sauc labvēlīgumu, ko mēs saistām ar priekšstatu par kāda priekšmeta eksistenci. Tāpēc arī ieinteresētība vienmēr ir attiecībās ar iekārotspēju, būdama vai nu tās noteicējamam, vai arī nepieciešami saistīta ar tās noteicējamam. Ja jautājums ir par to, vai kaut kas ir skaists, mēs negribam zināt, vai mums vai kādam citam lietas eksistencē ir kaut kas pa prātam vai arī tikai var būt pa prātam, jo te runa ir tikai par to, kā mēs par lietu spriežam, vienkārši aplūkojot (vērojumā vai refleksijā).

Comment [A2]: Rolavs te tulko jēdzienu kā „kādība”, bet vāciski ir *Qualitaet*. Jēdziena „kādība” lietojums nav attaisnojies latviski.

Comment [A3]: Rolavs nav sapratis teksta filosofisko būtību; nevar teikt – spriedums ir aistētisks, bet gan jāseko – „estētisks spriedums”, jo runa nav par sprieduma kvalitātēm; tas raksturo gaumi, kāda tā parādās sprieduma formā!

Comment [A4]: Jauns (R.Kūļa) radīts būtisks termins *Bestimmungsgrund*, vāciski vienā vārdā, arī latviski tam jāseko, jo nav 2 lietas: noteicējs un pamats, bet viena. Tas uzsver procesualitāti, kas Kanta filozofijā ir būtiska. Rolavs to neredz.

Comment [A5]: Rolavam nepareizi tulkots, nevar teikt „empīriskā priekšstata reālo pusi”: tur nav puses. Reālais Kantam neatveidojas kā kaut kā puse. Skat. Vāciski (Kūlis konceptuāli seko Kantam): Und da bedeutet sie das Reale einer empirischen Vorstellung

Comment [A6]: R.Kūļa jaunievēsti termini – *patikas* un *nepatikas* jūtas. Rolava priekšlikums neder, vārda „tiksmē” nozīme filosofiski neieder Kanta sistēmā.

Comment [A7]: Rolavam te ir nederīgs termins, kas nesaskan ar Kanta kopējo jēdzienu sistēmu. Šeit R.Kūļa darināts jauns filosofisks termins „labvēlīgums” – (*Wohlgefallen*); skat. R.Kūļa tulkotāja piezīmi par šo terminu (Spriestspējas kritika, 10. piez.). Vārdu „Wohlgefallen” latviešu valodā ierasti tulko kā „labpatika”. Taču šāds tulkojums jēdzienu „labpatika” valodiski padara grūti atšķiramu no jēdziena patika („Lust”). Turklāt tas „Spriestspējas kritikā” neisteiktu Kanta termina filosofisko būtību, kas konkrēti ... [1]

Comment [A8]: Te tulkots pareizi, jūtām. Rolavam ir nepareizs termins, reducējot uz zemāko līmeni – sajūtām. Jāzina labāk Kants, jo vāciski *Gefuehl* var tulkot latviski abējādi: sajūtas un jūt ... [2]

Comment [A9]: Jauns termins, paskaidrots filozofiski, kāpēc tā tulkots. *Wohlgefallen*, tā nav labpatika kā Rolavam

Comment [A10]: Jauns (R. Kūļa) termins. Mana tulkojuma komentārā paskaidrots, kāpēc jālieto šis termins atšķirībā no Rolava piedāvātās „intereses”. „Spriestspējas kritika”, 11. piezīme: ... [3]

Comment [A11]: Jauns termins, paskaidrots filozofiski kāpēc tā tulkots

Comment [A12]: Kūlim Tulkots precīzi: par lietu, Rolavam filosofiski nepareizi

Comment [A13]: Jauns termins ar lielu sistēmisku nozīmi Kanta latviskotajos jēdzienos, Anschauung, „uzskate” ir apšaubāms Rolava tulkojums. Varbūt varētu - „skatījums”.

Skat. Rolava tulkojums (manuskripts), par ko tiek izplatīti mīti, ka Kūlis to vienkārši pievācīs sev!!! un pārpublicējis vārds vārdā.

Manuskripts. A.Rolavs.

Pirmais nodalījums.

Aistētiskās spriešanas spējas (jaukas) analitika

Pirmā grāmata. Skaistuma analitika

Gaumes sprieduma pirmais moments, pēc kādības

1. Gaumes spriedums ir aistētisks

Lai izšķirtu, vai kaut kas ir skaists, vai nav skaists, mēs attiecinām priekšstatu nevis ar sapratni uz objektu atziņas iegūšanai, bet ar iztēli (rasi savienojumā ar sapratni) uz subjektu un viņa tīksmes vai netīksmes jūtām. Gaumes spriedums tāpat nav izziņas spriedums, tas tāpat nav loģisks, bet gan aistētisks, - ar pēdējo mēs saprotam tādu spriedumu, kā kura noteicējs pamats /ne/var būt nekāds cits, kā t i k a i s u b j e k t ī v s. Bet katra priekšstatu attieksme, pat sajūtu attieksme, var būt objektīva (un tāda gadījumā tā nozīmē empīriskā priekšstata reālo pusi); tikai ne attieksme uz tīksmes un netīksmes jūtām, ar ko itin nekas netiek apzīmēts objektā, bet kur subjekts izjūt pats sevi, kā to aficē priekšstats.

Uzaptvert ar savu izziņas spēju (vai nu skaidros, vai neskaidros priekšstatos) pareizi un lietderīgi mērķtiecīgi celtu celtni darinātu, ir gluži kas cits, nekā apzināties šo priekšstatu ar labpatikas izjūtu. Te priekšstats tiek pilnīgi attiecināts uz subjektu, proti, viņa dzīves izjūtu, ko apzīmē ar tīksmes vai netīksmes izjūtu {nosaukumu}; pēdējā/s nodibina gluži īpatnēju izšķiršanas un apspriešanas spēju, kas atziņu nekādi nepaplašina, bet gan tikai doto priekšstatu subjektā stāda attieksmē pret visu priekšstatīšanas spēju, ko gars apzinās sava stāvokļa izjūtā. Dotie priekšstati spriedumā var būt empīriski (tāpat aistētiski); bet spriedums, kas ar tiem tiek izteikts, ir loģisks, ja /vien/ tie tikai spriedumā tiek attiecināti uz objektu. Un otrādi, ja dotie priekšstati būtu pat racionālas dabas, taču bet spriedumā tie tiktu attiecināti vienīgi uz subjektu (viņa izjūtu), tad / šāds/ spriedums būtu it-tiktal allaž aistētisks.

2. Labpatika, kas noteic gaumes spriedumu, ir bez jebkādas intereses.

Par interesi sauc to labpatiku, ko mēs saistām ar kāda priekšmeta eksistences priekšstatu. Tai ir tāpēc arī allaž attieksme uz iekāres spēju, vai nu kā tās noteicējam pamatam, vai kā nepieciešami sakarīgai ar tās noteicēju pamatu. Ja jautājums ir par to, vai kaut kas ir skaists, tad netiek prasīts, vai mums vai kādam citam lietas

Comment [A14]: .nodaļa, liter. vārdn. nodalījums ir telpisks, te tas neder

Comment [A15]: Šobrīd neesošas rakstības formas

Comment [A16]: Mūsdienās - analitika

Comment [A17]: Šobrīd apšaubāms termina lietojums, nevar tulkot kā „kādība”, skat. Piezīmi pie Kūļa tulkojuma. Rolavam te kļūda, vajag kvalitāte.

Comment [A18]: Kantam – estētisks spriedums, ne tikai estētisks kā īpašības raksturojums

Comment [A19]: Nepareiza vārdu kārtība un filozofiskās jēdzieni attiecības, Rolavam pārāk tieša sekošana vācu val. sintaksei, kas dod nesaprotamu tulkojumu

Comment [A20]: Rolavam te ir nesaprotams vārds

Comment [A21]: Nepieņemami termini; kas tās par tīksmes jūtām, t... [4]

Comment [A22]: Nav nekādu mēs, patvaļīgs tulkojums, te ir nekatrā dz... [5]

Comment [A23]: Nav noteicējs pamats – divi termini, bet gan Kanta tekstā ... [6]

Comment [A24]: Nepareiza pieeja, te netiek meklēts CITS – kā esošais, bet ... [7]

Comment [A25]: Rolavam nepareizi tulkots Kants, priekšstatiem nav attieksmes

Comment [A26]: Rolavam nepareizi tulkots, ka izjūt, tur ir sajūt, filosofijā ... [8]

Comment [A27]: Nepareizi, te vajag nevis izšķirt, bet atšķirt

Comment [A28]: Nepareizi tulkots, Kantam tādas spējas nav, nedrīkst, ... [9]

Comment [A29]: Nepareizi tulkots, nevis doto priekšstatu subjektā, it ... [10]

Comment [A30]: Skan kā novecojusi valoda, stilistiski slikti

Comment [A31]: Diskutējami, vai te var likt jēdzienu – izjūtu. Tālāk tā netie ... [11]

Comment [A32]: Rolavam 2 būtiski termini te nav pareizi Kanta jēdzie ... [12]

Comment [A33]: Mūsdienās te ir nepieņemams termins

Comment [A34]: Mūsdienās nepieņemams termins ... [13]

Comment [A35]: pilnīga neejdzība: priekšmetu eksistencei nav priekšs ... [14]

Comment [A36]: Ne tikai slikts stils -- arī filosofiska neejdzība ...

Comment [A37]: Rolavam nepareizi: nevis iekāres spēju (2 lietas, iekāre ... [15]

Comment [A38]: Nepareizi lietots vārds „sakarīgs”, te vajag - saistīts ... [16]

eksistencē ir kaut kas pa prātam, vai arī tikai var būt pa prātam, bet gan [jo te ir tikai par to], kā mēs šo eksistenci apspriedām vienīgi vērojumā (uzskatē vai refleksijā).

Kaut arī šobrīd man būtu jāstrādā pie „Tīrā prāta kritikas” jau redīgētā tulkojuma sagatavošanas izdevniecībai (grāmatai vajadzēja iznākt pēc dažiem mēnešiem), esmu spiests veikt neproduktīvu darbu – veidot A. Rolava kļūdu un pārpratumu (tādu ir ļoti daudz) reģistru. Ja būs nepieciešams, šādu reģistru izveidošu visam tekstam (arī „Prolegomeniem” un „Praktiskā prāta kritikai” – no pirmās līdz pēdējai lappusei.

Šobrīd esmu paspējis izskatīt 70. lpp. no „Spriestspējas kritikas”. Ar Rolava tekstu sakrīt 16 teikumi – galvenokārt nodaļu nosaukumi un daži vienkārši nepaplašināti teikumi; pieļāju, ka kaut ko neesmu pamanījis.

Comment [A39]: *Existenz der Sache* - Rolavs nav sapratis tekstu; mēs neapspriežam eksistenci, bet gan "spriežam par lietu" (Kūlis tulko precīzi).

Comment [A40]: Rolavam nepareizi tulkots par eksistenci

Comment [A41]: Mūsdienās latviski apšaubāms Rolava termins "uzskate". Kūlis tulko, ņemot vērā visu Kanta jēdzienu sistēmu

Page 2: [1] Comment [A7] Author

Rolavam te ir nederīgs termins, kas nesaskan ar Kanta kopējo jēdzienu sistēmu. Šeit R.Kūļa darināts jauns filosofisks termins „labvēlīgums” - (*Wohlgefallen*); skat. R.Kūļa tulkotāja piezīmi par šo terminu (Spriestspējas kritika, 10. piez.): Vārdu „Wohlgefallen” latviešu valodā ierasti tulko kā „labpatika”. Taču šāds tulkojums jēdzienu „labpatika” valodiski padara grūti atšķiramu no jēdziena patika („Lust”). Turklāt tas "Spriestspējas kritikā" neisteiktu Kanta termina filosofisko būtību, kas kontekstā izceļ labvēlīgu vērtējumu, attieksmi, kura pastāv pirms patikas vai nepatikas jūtām un piešķir estētiskajam spriedumam vispārēju raksturu. Tāpēc šis vārds tulkots kā "labvēlīgums". Atšķirībā no vārda "labvēlīgums" vārds "labvēlība" varētu raksturot subjektīvi individuālu, situatīvu attieksmi, psiholoģiski orientētu redzējumu.

Page 2: [2] Comment [A8] Author

Te tulkots pareizi, jūtām. Rolavam ir nepareizs termins, reducējot uz zemāko līmeni – sajūtām. Jāzina labāk Kants, jo vāciski *Gefuehl* var tulkot latviski abējādi: sajūtas un jūtas. Jābūt filosofam, lai zinātu, kas terminoloģiski ir pareizi - kā Kūļa tulkojumā.

Page 2: [3] Comment [A10] Author 2010.03.21. 13:58:00

Jauns (R. Kūļa) termins. Mana tulkojuma komentārā paskaidrots, kāpēc jālieto šis termins atšķirībā no Rolava piedāvātās "intereses". „Spriestspējas kritika”, 11. piezīme: Vācu valodā „Interesse” sevī ietver divas nozīmes – interesi un ieinteresētību. Tā kā "Spriestspējas kritikā" runa ir par neieinteresētu (nesavtīgu) estētisku vērojumu, šis vārds tulkots kā "ieinteresētība".

Page 3: [4] Comment [A21] Author 2010.03.21. 14:03:00

Nepieņemami termini; kas tās par tīksmes jūtām, tādiem terminiem latviski nav izveidojies filozofiskais saturs

Page 3: [5] Comment [A22] Author

Nav nekādu mēs, patvaļīgs tulkojums, te ir nekatrā dzimte – worunter man dasjenige versteht. Filozofiski ieviest jēdzienu „mēs”, kā to darījis Rolavs, ir pārāk liela atļaušanās, jo tas izsaka intersubjektīvu kopību, par ko Kantā nav runas

Page 3: [6] Comment [A23] Author

Nav noteicējs pamats – divi termini, bet gan Kanta tekstā ir viens, tā jāatveido arī latviski. Bestimmungsggrund - lai būtu procesuāla izpratne.

Page 3: [7] Comment [A24] Author 2010.03.21. 14:07:00

Nepareiza pieeja, te netiek meklēts CITS – kā esošais, bet gan "nevar būt citāds" (Kūlis), tam jābūt tādām pašām, Rolavs ir izdarījis kļūdu, ieviešot lietvārdu "Cits"; Kanta laikā tam nebija tik liela nozīme kā mūsdienās, kad pastāv levina filosofija par Citu. Te jābūt vienkāršāk - kā Kūlim: *nichts anders als subjektiv*, proti: nevar būt citāds kā

Page 3: [8] Comment [A26] Author 2010.03.21. 14:08:00

Rolavam nepareizi tulkots, ka izjūt, tur ir sajūt, filosofijā tā ir liela kļūda

Page 3: [9] Comment [A28] Author 2010.03.21. 14:09:00

Nepareizi tulkots, Kantam tādas spējas nav, nedrīkst, kā to darījis Rolavs, Kantam patvaļīgi un nekompetenti pierakstīt vēl kaut kādu *apspriešanas spēju*, jo spējas ir viens no Kanta pamatkonstruktiem.

Page 3: [10] Comment [A29] Author

Nepareizi tulkots, nevis doto priekšstatu subjektā, it kā tie abi būtu atdalīti, bet vajag – subjekta priekšstatu

Page 3: [11] Comment [A31]	Author	
Diskutējami, vai te var likt jēdzienu – izjūtu. Tālāk tā netiek iestrādāta Kanta tulk. latviešu jēdzienu sistēmā		
Page 3: [12] Comment [A32]	Author	
Rolavam 2 būtiski termini te nav pareizi Kanta jēdzienu kopējā sistēmā		
Page 3: [13] Comment [A34]	Author	
Mūsdienās nepieņemams termins		
Kanta vispārējā jēdzienu sistēmā		
Page 3: [14] Comment [A35]	Author	
pilnīga nejēdzība: priekšmetu eksistencei nav priekšstatu. Ir priekšstats par priekšmetu eksistenci (Kūlis tulko pareizi).		
Page 3: [15] Comment [A37]	Author	
Rolavam nepareizi: nevis iekāres spēju (2 lietas, iekāre, kas spēj), bet iekārotspēju (1 lieta, kopā kā spēja, process)		
Page 3: [16] Comment [A38]	Author	2010.03.21. 14:16:00
Nepareizi lietots vārds „sakarīgs”, te vajag - saistīts zusammenhaengend, mūsdienu tulkojumā nevar teikt novecojošo - sakarīgs ar pamatu ...		